

Manual de traducció

Carles Riera,
Manual de traducció de textos científics de l'anglès al català,
Claret,
Barcelona 2014.

Carles Riera és actualment, sens dubte, el nostre principal especialista de llenguatge científic, tal com posa clarament en evidència la seva nombrosa bibliografia sobre aquesta matèria específica, apareguda en el marc de la mateixa editorial Claret i també de l'Editorial Barcanova. Posseeix, per altra banda, un excellent coneixement de la llengua anglesa, coneixement que ha anat perfeccionant i afinant amb contínues estades estivals a la ciutat de Londres. Tot plegat li ha permès la redacció d'aquest manual excepcional, en què tracta d'una qüestió tan especialitzada com és la traducció (al català) de textos científics en llengua anglesa.

La presència de l'anglès en l'edició de textos de caràcter científic és cada dia més general i més aclaparadora, fins al punt que s'arriba a negar l'eficàcia i la consideració dels estudis o treballs científics publicats en qualsevol llengua altra que l'anglès. Això no priva, però, que, paral·lelament, alguns d'aquests treballs apareguin també en llengües d'àmbit més reduït, sovint com a traducció d'un original anglès. D'on ens és lícit de posar en relleu l'oportunitat i la utilitat del manual de Carles Riera.

Segons un vell aforisme italià, traduir és traïr. Tothom entén que fa referència a una suposada traïció al contingut o la idea del text original. Hi ha, certament, en això, una part de veritat. Però no es diu tan sovint que moltes vegades és la

llengua d'arribada la que es ressent d'una actuació poc lleial, o poc competent, del traductor. Com diu molt bé Carles Riera en les primeres pàgines del seu manual, «una bona traducció ha de servir, fins allà on pugui, dos senyors: l'autor del text i el seu lector». Un simple text narratiu és, a l'hora de traduir-lo, de traslladar-lo d'una llengua a una altra, una garba de paranys i de dificultats. De paranys que hauríem pogut evitar amb una mica més d'atenció, fins i tot, diríem, de tensió en el moment de traduir, i, també, és veritat, amb un coneixement superior, actiu i operant, de les característiques pròpies de la llengua de partida i dels recursos lícits i vàlids de la llengua d'arribada. Encara més, doncs, si es tracta d'un text de caràcter científic, inevitablement farcit de termes d'especialitat.

Carles Riera s'enfronta, en el seu manual, a tots aquests problemes, els de caràcter general, que són propis de qualsevol traducció, en aquest cas de l'anglès al català, i els que són específics de la traducció d'un text científic, que ha d'anar presidida per un rigor extrem, que no pot admetre cap desviació ni cap inexactitud, a vegades benignament tolerades en un text literari. I estructura el seu estudi en quatre parts: aspectes generals (que inclouen un panorama històric de les traduccions científiques de l'anglès al català), aspectes sintàctics, aspectes estilístics i aspectes terminològics. És, especialment, en els aspectes sintàctics que trobem tot un seguit d'observacions perfectament aplicables a qualsevol traducció de l'anglès al català, com, per exemple, que la nostra llengua, a diferència de la llengua anglesa, admet molt sovint l'omissió del subjecte del verb, i també, potser no tan sovint, del terme possessiu (fet ignorat per un bon nombre de traductors de novel·la anglesa i nord-americana). Així mateix, l'ús dels dos articles, definit i indefinit, presenta notables casos de discrepància entre el català i l'anglès, que són detingudament estudiats per Carles Riera.

La part destinada als aspectes estilístics ens il·lustra també amb observacions d'un gran interès, relatives especialment a la concordança, que origina molt habitualment tantes i tantes inconseqüències de criteri, als anacoluts i als zeugmes, a l'ambigüitat, que cal evitar sempre que convingui, però que no constitueix pròpiament cap incorrecció gramatical, a la redundància, en què és enraonat d'admetre certs criteris sub-

jectius, a la repetició o el·lipse (cal entendre, en aquest cas, que la conjunció disjuntiva indica no una equivalència sinó una alternativa), apartat centrat especialment en l'ús del verb vicari *fer*, ús que ja compta amb el precedent d'un estudi específic del mateix Carles Riera, etc. Es tracta, certament, d'observacions d'utilitat general, però que han de resultar especialment profitoses en la traducció dels textos científics.

Una part destinada a la terminologia era evidentment imprescindible en una obra d'aquest caràcter. Tal com assenyala molt bé l'autor a l'inici d'aquesta última part del seu manual, l'anglès ha influït i sobretot influeix granment en la terminologia científica. Terminologia, d'altra banda, incessantment incrementada i renovada amb un torrent incontenible de neologismes, que corresponen generalment a significats nous, és a dir, que designen noves idees o conceptes, però que en força casos no són sinó significants de nou encuny per a significats preexistents que solen bandejar els significants anteriors. Per tot plegat, el traductor de textos científics ha de treballar amb una atenció especialment desperta i vigilant. Carles Riera no pretén pas resoldre tots els casos concrets que es poden presentar en l'exercici de la traducció de textos científics (de l'anglès al català), sinó donar unes orientacions generals, però concretes i específiques, que ajudin el traductor a evitar els innombrables paranys amb què es trobarà contínuament i a suggerir-li vies i maneres de resoldre els problemes propis d'aquesta tasca tan erigada de dificultats. Creiem que es pot afirmar rodonament que el manual de Carles Riera serà, a partir d'ara, una eina de treball imprescindible per al traductor de textos científics de l'anglès al català.

Voldríem dedicar un últim comentari a la presentació material del llibre. És excellent, i cal felicitar de tot cor qui se n'hagi responsabilitzat, en primer lloc per la tipografia (creiem que encara se'n pot dir així), clara, neta i precisa, que fa que el text sigui de tan bon llegir, i, també, perquè s'hi ha sàviament prescindit de l'enfarfec inútil i superflu de totes aquelles fantasies absurdes que no fan sinó nosa i amb què alguns dissenyadors gràfics volen demostrar que són creatius (ho diuen així) i, sobretot, justificar el total de la factura. ♦

ALBERT JANÉ
Institut d'Estudis Catalans